МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
Дніпропетровської облдержадміністрації

ДНІПРОВСЬКИЙ
ТРАНСПОРТНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

Обирай сьогодні — створюй своє завтра!

МИСТЕЦТВО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

- ТЕХНІКА
- ІТ ТЕХНОЛОГІЇ
- СЕРВІС І ГОСТИННІСТЬ
- ЕКОНОМІКА
- ПРАВОПОРЯДОК
- СУСПІЛЬСТВО

Пізнай себе

Досліджуй можливості

Роби усвідомлений вибір

Розвивай свій потенціал

Досягай своїх цілей

Професія — це не просто робота, це твій шлях!

ЕВОЛЮЦІЯ ЛЮДИНИ В ПРОФЕСІЇ

2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
Дніпропетровської облдержадміністрації

ДНІПРОВСЬКИЙ ТРАНСПОРТНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ДАЙДЖЕСТ

для здобувачів освіти
Дніпровського транспортно-економічного
фахового коледжу
«Мистецтво вибору професії»

Підготовлено:
заступником директора з виробничого навчання
- **Михайлом ЯРМОШЕНКО**
завідувачем навчально - виробничою практикою
- **Андрієм НАЗАРЧУКОМ**

29 жовтня 2026 року

2026

АЛГОРИТМ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

Обери професію сьогодні – створи успішне завтра!

Кожна людина хоча б раз в житті обирала собі професію. Для прийняття правильного рішення при виборі професії тобі необхідно враховувати ряд факторів – власні побажання, психологічні особливості та можливості, не слід забувати й про потреби ринку праці.
Для цього існує так звана **"формула вибору професії"**, яка в загальному вигляді показує первинний алгоритм прийняття оптимального рішення в поєднанні наступних компонентів: **"хочу" – "можу" – "треба"**. Розкриємо коротко суть цих компонентів.

Але кінцевий оптимальний вибір своєї професії можна зробити тільки тоді, коли ти проаналізуєш всі компоненти формули вибору професії і співставиш їх між собою **та з вимогами професії до людини** і вони співпадуть між собою хоча би частково.

ФОРМУЛА ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

ХОЧУ (інтереси, нахили, мотиви) + **МОЖУ** (можливості, здібності, здоров'я) + **ТРЕБА** (потреби суспільства, ринок праці) = *Оптимальний вибір професії*

I. «Хочу»

Намагання особистості, тобто, інтереси, нахили, мотиви, плани, професійні наміри, це те заняття, яке ти робиш з інтересом, з бажанням, за власною ініціативою (як у школі, так і в позаурочний час). Якщо вибрана справа подобається, то ти охоче будеш працювати, підвищувати свою кваліфікацію, користуватися авторитетом – і в результаті, більше зароблятимеш.

II. «Можу»

Можливості особистості, тобто, стан здоров'я, наявний досвід (знання, вміння, навички), психофізіологічні якості, здібності до різних видів діяльності. Наприклад, в якихось справах ти більш успішний, довго можеш займатися цією справою не втомлюючись, а в інших, навпаки, швидко починаєш нервувати, сердитись, у тебе нічого не виходить.

III. «Треба»

Потреби суспільства, тобто, уявлення про обов'язок, моральні установки, ціннісні орієнтації, знання світу професій і про перспективні спеціальності, які користуються попитом на ринку праці, і вірогідність працевлаштування за обраною професією. Слід врахувати, що отримання статусу безробітного – невиграшний початок трудової кар'єри. Тому, вибираючи професію, потрібно узгодити свій вибір з потребами суспільства в кадрах, кон'юнктурою ринку праці.

Як тобі уже стало зрозуміло, вибір професії – це складний і відповідальний крок у житті кожного, тому його потрібно робити свідомо й обдумано. Ти вже ознайомився з формулою вибору професій, яка показує первинну логіку вибору професії. **Досягнути ж своєї мети тобі допоможе детальніший алгоритм цього вибору, який передбачає наступні кроки.**

ПЛАН ДІЙ (АЛГОРИТМ)

1. **Пізнай себе**
   Визнач свої інтереси, нахили, цінності, особисті якості, здібності. Подумай, що тобі справді подобається.
2. **Досліди світ професій**
   Познайомся з різними професіями, їхніми особливостями, вимогами, перспективами.
3. **Оціни свої можливості**
   Проаналізуй стан здоров'я, рівень знань, умінь і навичок, особисті ресурси.
4. **Врахуй потреби ринку праці**
   Дізнайся, які професії затребувані сьогодні і в майбутньому, можливості працевлаштування.
5. **Співстав і зроби висновки**
   Порівняй свої бажання, можливості і потреби суспільства. Знайди точки перетину.
6. **Прийми рішення і склади план**
   Обери професію, склади покроковий план підготовки та розвитку.

Твій вибір – твоя успішна історія!

8 ФАКТОРІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ВИБІР ПРОФЕСІЇ

Вибір професії – це інвестиція у твоє майбутнє!

1 Позиція батьків, старших членів сім'ї.

Батьки та близькі люди часто діляться своїм досвідом, порадами, цінностями та очікуваннями, які можуть суттєво вплинути на твій вибір.

2 Позиція друзів.

Друзі можуть надихати, підтримувати, ділитися власним досвідом і навіть впливати на твої інтереси та рішення.

3 Позиція педагогів.

Вчителі та викладачі допомагають краще пізнати свої можливості, розкривають інтереси, радять і спрямовують у виборі професії.

4 Особисті професійні плани.

Твої мрії, цілі, бачення свого майбутнього та бажання реалізувати себе у певній сфері діяльності формують напрямок вибору професії.

5 Здібності.

Природні та набуті здібності допомагають тобі краще виконувати певні види діяльності та досягати успіху в обраній сфері.

6 Рівень домагань на суспільне визнання.

Прагнення бути успішним, корисним, мати високий статус у суспільстві також впливає на вибір професії.

7 Інформованість про професії.

Чим більше ти знаєш про світ професій, навчальні заклади, умови праці та вимоги до спеціальностей, тим легше зробити усвідомлений вибір.

8 Схильності.

Твої інтереси, уподобання, емоційні реакції та темперамент допомагають обрати таку професію, яка буде приносити задоволення і радість від роботи.

Обирай свідомо!

1. ПОЗИЦІЯ БАТЬКІВ, СТАРШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї.

Підтримка родини — важлива, але вибір за тобою!

Досить часто батьки надають дитині **повну свободу дій**. Таким чином вони вимагають від неї самостійності та відповідальності, проявляти ініціативу.

Проте пізніше батьки можуть **не погодитись з вибором дитини** та пропонують переглянути своє рішення та зробити інший вибір.

Правильному вибору професії часто заважають **установки батьків**, які прагнуть, щоб діти компенсували їхні недоліки в майбутньому, в тій діяльності, в якій вони не змогли себе повністю проявити свого часу.

Спостереження показують, що в більшості випадків діти **погоджуються з вибором батьків**, розраховуючи на їхню допомогу при вступі в навчальний заклад.

Важливо!

Слухай, аналізуй, обирай свідомо!

2. ПОЗИЦІЯ ДРУЗІВ.

Друзі можуть надихати, підтримувати, але вибір за тобою!

Дружні відносини між старшокласниками є досить міцними і їхній **вплив на вибір професії** не виключається.

Позиція мікрогрупи може навіть стати **вирішальним** у професійному **самовизначенні**.

Особливо це актуально для людей зі **стандартизованим мисленням, схильних до наслідування і стереотипів,** і які не мають можливості чітко сформулювати власну життєву позицію.

Гарна компанія може надихнути на великі цілі!

Справжні друзі підтримують твій вибір, а не замінюють його!

Звісно, в розумних рамках,

почуття групи, орієнтованість на однолітків – позитивні особливості молоді. Вони потрібні для освоєння норм поведінки в суспільстві, формування образу "Я" і самооцінки.

Але озиратися на інших варто тільки для того,

щоб порівняти спільні та відмінні риси, знайти індивідуальні особливості, а не сліпо повторювати, переносити захоплення якоюсь людиною на вибір професії.

ОБГОВОРЮЙ ідеї з друзями | **ПОРІВНЮЙ** плюси і мінуси | **ДОСЛУХАЙСЯ** до себе | **ВИБИРАЙ** свідомо

Твій шлях – твій вибір!

3. ПОЗИЦІЯ ПЕДАГОГІВ.

Вчитель бачить більше, ніж оцінки!

Кожен викладач, спостерігаючи за поведінкою здобувача освіти в навчальному процесі, **аналізує його інтереси, схильності, напрямки мислення** і звісно може дати дуже **цінну пораду.**

Викладач аналізує:

- **Інтереси**
- **Схильності**
- **Напрямки мислення**
- **Дає цінну пораду**

Досить часто здобувачі можуть ототожнювати загальноосвітній предмет зі спорідненою професією, проте **ця думка є хибною**, і досвідчений педагог здатний запобігти їй, допоможе **чітко розрізняти ці поняття**.

Педагог — це той, хто відкриває можливості!

4. ОСОБИСТІ ПРОФЕСІЙНІ ПЛАНИ.

Мрій! Плануй! Дій!

Під планами в такому випадку маються на увазі уявлення про **етапи освоєння професії та засоби**, які потрібні для цього.

Вони формуються залежно від **складу розуму і характеру людини.**

Якщо виникнуть труднощі, краще **звернутися до фахівця**, який допоможе побудувати професійний план.

Етапи професійного плану:

1. Визначити цілі
2. Обрати професію
3. Спланувати навчання
4. Набути досвід
5. Реалізувати план

Ваші цілі — це ваш шлях!

- Плануй майбутнє
- Враховуй свої можливості
- Розвивай свій потенціал
- Досягай своїх цілей

5. ЗДІБНОСТІ.

Розвивай свої здібності – твій успіх у твоїх руках!

Це індивідуальні психологічні особливості людини, які проявляються в трудовій або іншій діяльності, є **умовою її успішності.**

Від здібностей залежить швидкість, глибина, легкість і міцність процесу опановування знаннями, набуття умінь та навичок.

Власне здібності не зводяться до знань і умінь. Розвиток здібностей має відбуватися **протягом усього життя.**

Здібності проявляються не лише як успіхи в навчанні, а і як досягнення в найрізноманітніших видах діяльності.

- Навчання
- Спорт
- Творчість
- Громадська діяльність
- Професійна діяльність

Об'єктивне уявлення про них формується також за допомогою **спеціальних досліджень, методик**, спрямованих на **активізацію самопізнання**. Це запобігає наклеюванню ярлика про те, яка людина.

Розкрий свій потенціал!

РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ НА СУСПІЛЬНЕ ВИЗНАННЯ.

Плануючи свій професійний шлях, дуже важливо дбати про **реалістичність своїх домагань.** Невідповідність внутрішніх образів людини життєвим реаліям неминуче призведе до розчарування.

Реалістичні цілі | **Адекватна самооцінка** | **Поступовий розвиток** | **Суспільне визнання**

ІНФОРМОВАНІСТЬ ПРО ПРОФЕСІЇ.

Достовірна інформація — вірний вибір!

Важливо подбати про те, щоб **відомості,** які отримуються людиною, **про ту або іншу професію не виявилися спотвореними, неповними або односторонніми.** Захоплення тільки зовнішньою стороною професії може призвести до серйозних помилок і розчарувань.

Наприклад:

за легкістю, з якою актор створює на сцені образ, стоїть напружена, буденна праця.

А **журналісти** не завжди виступають у телепередачах – частіше вони обробляють масу інформації, архівів, розмовляють з десятками людей – перш ніж підготують 10-хвилинне повідомлення, яке, до того ж озвучить інша людина (диктор на телебеченні).

Класифікація професій

Щоб точно знати, чим саме **займається** людина певної професії треба розібратися в їх **класифікації** (класи, типи, відділи, групи, тощо) **та які вимоги** ставляться до тих чи інших спеціалістів.

- **Класи**
- **Типи**
- **Відділи**
- **Групи**
- **Вимоги**

Хто допоможе?

- **Батьки** — *Підтримка і досвід*
- **Педагоги** — *Поради та орієнтація*
- **Психологи-профконсультанти** — *Діагностика та професійне консультування*

Вони проводять ряд діагностичних заходів щодо вивчення особистості людини, вибору професії, а також можуть детально розповісти про вимоги до професії, яка цікавить саме вас.

Правильна інформація сьогодні — впевнене майбутнє завтра!

СХИЛЬНОСТІ

Схильності проявляються в **улюблених заняттях**, на які витрачається більша частина вільного часу. Це — **інтереси**, підкріплені **певними здібностями.**

Значну роль у виборі професії відіграє **темперамент.** Від нього залежить вплив на діяльність різних психічних станів, наприклад, викликаних неприємними обставинами чи емоційними факторами.

Взагалі кажучи:

люди холеричного **темпераменту** більш придатні для **активної ризикованої діяльності**, **сангвініки** — для організаторської діяльності, **меланхоліки** — для творчої діяльності в науці та мистецтві, **флегматики** — для планомірної, неквапливої та плідної праці.

Також не останню позицію в професійному самовизначенні займають **характер та самооцінка особистості.**

Холерик

- активна
- ризикована діяльність

Лідерство. Рух. Результат.

Сангвінік

- організаторська діяльність

Люди. Команда. Розвиток.

Меланхолік

- творча
- діяльність у науці та мистецтві

Творчість. Глибина. Натхнення.

Флегматик

- планомірна
- некваплива плідна праця

Стабільність. Якість. Результат.

Як дізнапися про свої схильності?

Схильності проявляються не лише як успіхи в навчанні, а і як досягнення в найрізноманітніших видах діяльності.

Об'єктивне уявлення про них формується також за допомогою спеціальних досліджень, **методик**, спрямованих на **активізацію самопізнання**. Це запобігає наклеюванню ярлика про те, яка людина.

Проаналізувавши все вищевикладене та враховуючи складність розглянутих понять, можна з упевненістю сказати: для того, щоб підліток **правильно та усвідомлено вибрав** професію, яка б відповідала суспільним і особистим потребам, визначив свою професійну позицію, **йому необхідна кваліфікована допомога.**

А саме: розумне психолого-педагогічне втручання, професійне консультування та послідовне проведення всіх етапів профорієнтаційної роботи.

Вір у себе! Обирай майбутнє!

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

https://autovpu.sumy.ua/algorytm-vyboru-profesiyi/

https://edusteps.com.ua/posts/proforiientatsiia/1619-vybor-profesii.html

https://dnp.dcz.gov.ua/publikaciya/mystectvo-vyboru-profesiyi

EduSteps.com.ua.